

## „7. DANI ICARUS HRVATSKA – BAŠTINSKE INICIJATIVE, EDUKACIJA I DIGITALNO OKRUŽENJE”, PLETERNICA, 2022.

NIKOLINA HRUST □ Umjetnički paviljon u Zagrebu

ICARUS HRVATSKA neprofitna je udruga čija je zadaća istraživanje povijesnog naslijeđa, promicanje dostupnosti arhivskih izvora putem suvremenih tehnologija i razvoj međuinstitucionalne i međunarodne suradnje na području kulturne, znanstvene i stručne djelatnosti. Aktivnosti Udruge usmjerene su na projekte i javne programe vezane za promicanje povijesnih i kulturnih istraživanja, otvorenost arhiva i dostupnost pisane baštine, predstavljanje međunarodnih arhivskih i baštinskih projekata i inicijativa te na povezivanje s međunarodnom stručnom zajednicom.<sup>1</sup> Članovi Udruge djelatnici su različitih kulturnih i baštinskih ustanova koji se bave prikupljanjem, obradom, zaštitom, očuvanjem i prezentacijom kulturne baštine, tj. pripadnici su AKM zajednice u najširem shvaćanju tog pojma. Među njima prednjače arhivisti, potom knjižničari, ali ima i muzealaca, članova znanstvenih i akademskih zajednica, predstavnika turističkih zajednica i interpretacijskih centara te studenata.

Aktivnosti na polju istraživanja i publiciranja baštine Udruga svake godine predstavlja u časopisu @rhivi i na Danima ICARUS Hrvatska.

U 2022. godini održani su 7. Dani ICARUS Hrvatska – Baštinske inicijative, edukacija i digitalno okruženje, na kojima su tijekom dva dana, od 31. ožujka do 1. travnja 2022., održana 34 izlaganja hrvatskih i inozemnih predavača iz različitih baštinskih i znanstvenih ustanova. Skup je bio organiziran hibridno – u Interpretacijskom centru Terra Pannonica u Pleternici, ali se mogao pratiti i preko aplikacije Zoom. Suorganizatori skupa bili su Grad Pleternica i Javna ustanova Pleternica.

Izlaganja prvog dana, u četvrtak 31. ožujka, bila su podijeljena u tri cjeline: WAAT aktivnosti i digitalna platforma za kulturu baštinu; Baština u digitalnom okruženju i Živa baština. Nakon pozdravnih govora Marije Šarić, gradonačelnice Pleternice, i Antonije Jozić, županice Požeško-slavonske županije, održano je 18 izlaganja, a uvodno izlaganje naslova WAAT aktivnosti i digitalna platforma za kulturu baštinu, o međunarodnom projektu Erasmus +, posvećenom promociji, razmjeni i razvoju novih sadržaja za podučavanje odraslih o vrijednostima europske kulturne baštine, održala je predsjednica ICARUS-a HR dr.sc. Vlatka Lemić.

Ostala izlaganja prve cjeline bila su posvećena prezentaciji filmova i videa kojima su autori nastojali javnosti približiti nepoznatu povijest ili aktualne teme predstavljene u sklopu WAAT projekta. Ariana Novina i Milan Trenc (Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu) predstavili su projekt Digitalizacija povijesnih izvora – priča o prvim umjetničkim atelijerima u Zagrebu, kojim su arhivsku građu ALU-a učinili dostupnom javnosti putem videozapisa.

Izlaganje Sjećanja jedne zgrade Tihane Radanović i Lele Marjanović (Državni arhiv u Bjelovaru) bilo je posvećeno istraživanju povijesti zgrade bjelovarske gradske knjižnice „Petar Preradović”. O odabiru teme i procesu izrade videa Sergej Saltykow – jučer, danas, sutra o Sergeju Saltykoku, osnivaču Zavoda za patologiju Medicinskog fakulteta u Zagrebu, govorili su Marko Kolić i Karla Draženović (Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), a svoja iskustva u snimanju filmova iznijeli su i Ivana Brčić, Antea Raičević, Karlo Festini, David Čarapina (Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci) predstavljajući svoje filmove iz 2021. godine u izlaganju Studentski pogled na baštinske priče i vrijednosti – WAAT iskustva. Danijela Pavlinović, Martina Petrinović (Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske) u svojem su izlaganju predstavile video Pojam ambijenta u zaštiti kulturne baštine – Split, čija je izrada potaknuta lošim stanjem kulturnih spomenika u Splitu. Marta Penava (Biciklistički klub Relax) predstavila je videozapis o biciklizmu na području rijeke Neretve kroz dionicu Bačinska jezera u sklopu filma Biciklom kroz prirodnu baštinu doline Neretve, a Ana-Marija Vukušić i Koralka Kuzman Šlogar (Institut za etnologiju i folkloristiku) u svom su se filmu Bilježenje života tržnice bavile temom opstanka tržnica u gradovima na primjeru zagrebačke tržnice Dolac.

Tema druge sesije izlaganja prvog dana bila je Baština u digitalnom okruženju.

U izlaganju Digitalne priče u službi komuniciranja baštinskih vrijednosti Marijana Tomić (Sveučilište u Zadru) predstavila je WAAT Vodič za edukatore s uputama kako snimiti filmove o kulturnoj baštini bez skupe opreme i uskospecijalističkih znanja.

Dunja Martić Štefan (Arheološki muzej Istre) predstavila je Video objave na društvenim mrežama Arheološkog muzeja Istre, a Edita Francisković (Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) u izlaganju Povijesna baština Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u digitalnom okruženju prikazala je arhivsku građu i muzejske zbirke zagrebačkoga Veterinarskog fakulteta na digitalnim platformama te digitalizirani personalni dosje prof. Eugena Podaubskog, koji se rodio u Pleternici i bio prvi dekan Veterinarskog fakulteta u Zagrebu.

<sup>1</sup> <https://www.icarushrvatska.hr/icarus/hr>  
ushr (pristupljeno 11. ožujka 2022.).

O virtualnim izložbama likovnih umjetnosti govorila je Jasenka Ferber Bogdan (Arhiv za likovne umjetnosti HAZU) u izlaganju *Prijenos znanja kroz digitalno pripovijedanje – projekti Arhiva za likovne umjetnosti HAZU*; Melanija Belaj i Jelena Ivanišević (Institut za etnologiju i folkloristiku) prezentirale su aktivnosti vezane za promociju koncepta zdravog načina života *Mediterranska prehrana i virtualni krajolici*, a Zdeslav Španiček (Državni arhiv u Vukovaru) predstavio je *Digitalni arhiv u Vukovaru – Zemljišne karte Vukovarskog vlastelinstva (1755. – 1937.)*, u kojemu je objavljeno 275 karata.

Treća sesija – *Živa baština* bavila se temom komunikacije baštinskih ustanova sa širokom publikom, stručnjacima i korisnicima.

U izlaganju *Programi izobrazbe u Piranovi* Andreja Rihter (Forum slavenskih kultura, Ljubljana) govorila je o obrazovnim programima Foruma slavenskih kultura koji se održavaju već 17 godina; Petar Elez (Državni arhiv u Vukovaru) izlagao je o edukativnoj igri *Vinkovci od davnine – arhivska didaktička igra u službi kulturne promidžbe Vinkovaca i vinkovačkog kraja*, a Nataša Krištić (Državni arhiv u Vukovaru), u radu *Predstavljanje suradnje DAVU i OŠ Nikole Andrić Vukovar*, informirala je o uspjehu partnerstva pri izradi promotivnog videa o Državnom arhivu u Vukovaru. Katarina Čeliković (Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica) predstavila je rad *Prikupljanje arhivskog i drugog kulturno-povijesnog gradiva o Hrvatima u Vojvodini (Srbiji) i njezino istraživanje te prezentacija*, a na temu baštine Hrvata izvan Hrvatske nadovezalo se i izlaganje Tanje Trošelj Miočević (Centar za istraživanje hrvatskog iseljništva) *Baština kao poveznica iseljništva i domovine*.

Senka Horvat (PANORA) održala je izlaganje *Svijet graševine – jedinstveni projekt koji koristi vinski identitet i kulturnu baštinu u brendiranju cijele regije Požeško-slavonske županije*, koje je kao posljednje izlaganje tog dana bilo prigodan uvod za večernji izlet i posjet vinariji Kutjevo.

Drugog dana skupa, u petak 1. travnja, održano je 16 izlaganja na hrvatskome i engleskom jeziku unutar tri sesije: *European Heritage Projects; Engagement in heritage i Digitalne tehnologije u baštinskim ustanovama*.

Prvo izlaganje unutar sesije *European Heritage Projects* održao je Miguel Ángel Bermejo Alonso (Subdirección General de los Archivos Estatales Espana) prikazavši *Aktivnosti u sklopu European Digital Treasures projekta*. Elpida Komianou (University of the Peloponnese) predstavila je *Učenje u hodu i misterije u arhivu: „Ukradena glazba”, grčka mobilna aplikacija nastala u sklopu CREARCH projekta i transmedijski kratki film misterije „Noć u arhivu”, a Rene Capovin (Micheletti Foundation) izvjestio je o platformi Museums in Short.*

Alexander Schatek (ICARUS) u svom je izlaganju *Platforma Topoteka i građanska znanost* prikazao oblikovanje, način uporabe, funkcije i mogućnosti platforme *Topoteka*, koja je financirana sredstvima prikupljenima u *crowdfunding* kampanji, a temelji se na radu volontera i zainteresiranih građana, udruga i ustanova.

Sesija je završila izlaganjem Jacqueline Balen (Arheološki muzej Zagreb) *Na putu prema svugdje – virtualna arheološka baština* o digitalnim tehnologijama u službi veće vidljivosti arheološke baštine.

Druga sesija *Engagement in heritage* obuhvatila je domaće i strane izlagače, a započela je izlaganjem Maide Gruden i Andrije Stojanovića (Studentski kulturni centar Beograd) o internacionalnom projektu „They: Live, student lives revealed through contemporary art practices” – *Arhiv i suvremena umjetnost u sklopu projekta „Oni žive: studentski životi otkriveni kroz suvremene umjetničke prakse”*.

Agnes Telek (Budapest City Archives) predstavila je film i virtualne projekte o domu nekadašnjega mađarskog ministra vanjskih poslova *Otvorena vrata prema prošlosti – edukativni filmski projekti nekadašnje Scitovsky rezidencije*

O aktivnostima u promociji arhiva govorile su Marjana Kos i Zdenka Semlić Rajh (Zgodovinski arhiv Ljubljana) u izlaganju *Predstavljanje arhivskih izvora – aktivnosti ZAL-a*, te Karmen Levanić (Državni arhiv u Varaždinu) u radu *Aktivnosti razvoja publike Državnog arhiva u Varaždinu*.

Mario Katić (Javna ustanova Pleternica) u izlaganju *Prirodna i kulturna baština u funkciji turizma: Interpretacijski centri Terra Panonica i Muzej bećarca* predstavio je interpretacijski centar Terra Panonica<sup>2</sup>, kao i projekt Muzeja bećarca u nastajanju kao još jednoga budućeg interpretacijskog centra nematerijalne baštine važnoga za grad Pleternicu, a Branka Molnar (Zagrebačko arhivističko društvo), u radu naslova *Fenomeni meje / Fenomeni granice – Bela krajina i(n) Žumberak*, govorila je o hrvatsko-slovenskom projektu o životu uz granicu dviju država.

*Digitalne tehnologije u baštinskim ustanovama* bile su tema treće i posljednje sesije 7. Dana ICARUS-a HR, a otvorio ju je Stevan Mačković (Povijesni arhiv Subotica) izlaganjem *Šta nama znači digitalizacija?*, u kojemu se osvrnuo na probleme funkcioniranja arhiva u Vojvodini i na dobrobiti što ih arhivima i korisnicima omogućuje digitalizacija arhivskoga gradiva.

Biljana Albahari (Narodna biblioteka Srbije) prezentirala je partnerstvo dviju ustanova u izlaganju *Suradnja Narodne biblioteke Srbije i Nacionalne knjižnice Izraela na digitalizaciji židovskih časopisa i njihovo predstavljanje na platformi Historical Jewish Press*, a digitalizacijom u muzeju bavile su se Ivana Domanović (Gradski muzej Požega) u izlaganju

<sup>2</sup> Terra Panonica interpretacijski je centar u kojemu posjetitelji u suvremenom postavu i uz upotrebu suvremenih tehnologija mogu istražiti priče razdijeljene u šest cjelina, koje sežu unatrag 24 milijuna godina, o drevnim, ali i sadašnjim vrstama biljaka i životinja Pleternice i Požeško-slavonske županije, a koje su, kao i cijela Slavonija i brojne susjedne zemlje, bile prekrivene Panonskim morem. Poseban doživljaj omogućen je istraživanjem diorama uz pomoć tehnologije virtualne stvarnosti, a najdojmljiviji je virtualni zaron na dno Panonskog mora i susret s kitom.

Digitalizacija „Glasnika županije požeške“ i Maja Žebčević (Gradski muzej Požega) u radu *Predstavljanje projekta digitalizacije obiteljskih fotografija „Klub čitatelja vlastite prošlosti“*.

Na samom kraju skupa Milena Popović Subić i Ildiko Mergeš (Arhiv Vojvodine) u izlaganju *Migracija podataka analitičkih opisa u arhivski informacijski sustav ARHIS* upoznale su sudionike s Arhivom Vojvodine, njegovim fondovima, zbirkama i povijesti te s obavljenim stručnim poslovima od 2020. do danas, s naglaskom na pripremi podataka za prijenos u Arhivski informacijski sustav implementiran 2021. godine.

Nakon zatvaranja skupa, rasprave i najave 8. Dana ICARUS-a HR, planiranih za 23. i 24. ožujka 2023. u Šibeniku, domaćini su pozvali sudionike skupa na otvorenje izložbe slika Anite Stojčević u suvremenoj zgradi Hrvatske knjižnice i čitaonice Pleternica, sagrađenoj 2014., još jednoj suvremenoj baštinskoj ustanovi koja pridonosi obogaćivanju dinamične kulturne ponude grada Pleternice.

Nakon završetka 7. Dana ICARUS-a HR možemo reći da su na tom skupu prikazani aktualni projekti ili njihovi do sada izvedeni dijelovi u kojima se mogla vidjeti velika raznolikost pristupa širenju znanja i informacija, kao i njihova svrha, no iskazana je i zajednička težnja za osvješćivanjem važnosti baštine i njezina očuvanja i prenošenja na mlade generacije radi veće funkcionalnosti i korisnosti za javnost i za same ustanove.

Izlagači su na skupu predstavili programe usmjerene različitim dobnim skupinama i osobama različitih interesa, izrađene različitim tehnologijama i za raznovrsne medije kojima se baštinska tematika ciljano željela približiti pojedinih dijelovima populacije, uz mogućnost da se na zanimljiv, interaktivan i funkcionalan način i šira publika upozna s baštinom i ustanovama u kojima se ona čuva. Na taj su se način u viđenim primjerima osuvremenile mnoge „zatvorene i tajnovite“ ustanove te „dosadne ili stručne“ teme i privukle pozornost javnosti koja arhive, knjižnice, muzeje i baštinske predmete u njihovu posjedu više ne bi trebala smatrati nezanimljivima, već bi mogla aktivno sudjelovati i u njihovoj obradi i promociji. Uz sve navedeno, širenje i produbljivanje znanja o kulturnoj, prirodnoj, materijalnoj ili nematerijalnoj baštini može pridonijeti osnaživanju samosvijesti i kreativnosti zajednice koja radi na njihovoj obradi i popularizaciji lokacije otkrivanjem novih dostupnih sadržaja.

Skup je završio u vrlo pozitivnom ozračju, a za odličnu organizaciju posebna zahvala svih sudionika upućena je glavnoj organizatorici i moderatorici Dana – dr.sc. Vlatki Lemić. Nakon viđenih projekata zaključeno je da se i na 8. Danima ICARUS-a HR 2023. može očekivati još mnogo zanimljivih izlaganja o projektima kojima brojni stručnjaci iz baštinskih ustanova svojom inovativnošću žele približiti baštinu onima kojima je ona još uvijek samo nešto skriveno iza debelih zidova, visokih ograda, ispod slojeva prašine, unutar zatvorenih kutija ili iza stakala u prostorima u kojima se ne smije glasno govoriti.

Nakon nekoliko prošlih godina u kojima su muzealci intenzivirali predstavljanje svojih zbirki, izložaba i projekata online, bilo bi zanimljivo vidjeti neke primjere i na 8. Danima ICARUS-a HR, usporediti ih s postignućima kolega iz arhiva i knjižnica i razmijeniti iskustva jer su u muzejskoj zajednici tih posljednjih nekoliko godina realizirani brojni kvalitetni programi, novi muzejski postavi i virtualne izložbe, pa bi bilo šteta ne promovirati ih i na ovakvom skupu.

## LITERATURA

Više informacija o projektima ICARUS-a HRVATSKA može se saznati na mrežnim stranicama: <https://www.icarushrvatska.hr> WAAT – <https://waatproject.eu/>, @rhivi – <https://hrcak.srce.hr/arhivi>, Priče iz arhiva – <https://www.icarushrvatska.hr/priceizarhiva>, ICARUS – <https://icar-us.eu/en>, DARIAH HR – <http://dariah.hr/hr/naslovnica/>, TIME MACHINE ORGANISATION – <https://www.timemachine.eu/time-machine-organisation/>, TOPOTHEQUE – <https://www.topothek.at/en/>

Knjižica sažetaka 7. Dana ICARUS-a HR dostupna je na <https://www.icarushrvatska.hr/icaruscroatiadays>

Primljeno: 30. prosinca 2022.

## THE 7<sup>TH</sup> ICARUS CROATIA DAYS – HERITAGE INITIATIVES, EDUCATION AND DIGITAL ENVIRONMENT, PLETERNICA 2022

**Icarus Croatia is a non-profit devoted to the exploration of the historical heritage, to promoting the accessibility of archival sources via contemporary technologies and the development of inter-institutional and international collaboration in culture, science and professional activities.**

**The association's activities are aimed at projects and public programmes related to the promotion of historical and cultural researches, the openness of archives and the accessibility of the written heritage as well as the presentation of international projects related to archives and heritage. The 7<sup>th</sup> ICARUS Croatia days were held from March 31 to April 1 2022 in the Pleternica Terra Pannonica Interpretation Centre opened in 2020.**

**The conference saw the delivery of 34 papers of Croatian and foreign lecturers from various heritage and scientific establishments with the topic *Heritage Initiatives, Education and the Digital Environment*.**